

Саха тылыгар, литературатыгар соруудахтар, литературнай викториналар,

ТОК оонньуулар

Онордо: С.П. Данилов аатынан Бэрдьигэстээх орто оскуолатын

учуутала Шамаева М.Е.

1. Анкета

- «Саха тылыгар интерактивнай дуоскаба аналлаах соруудахтар(5-9 кылаас)»;
- Электроннай дидактической матырыйааллар;
- Тестэр;
- Саха литературатыгар литературнай викториналар, ТОК оонньуулар.
- Автор: Шамаева Мотрена Егоровна, саха тылын уонна литературатын учуутала. С.П. Данилов аатынан Бэрдьигэстээх орто оскуолата.
- Бэрдьигэстээх сэл. С.П. Данилов аатынан Бэрдьигэстээх орто оскуолата, саха тылын уонна литературатын учуутала. Тел: 89244682670.
- Аннотация: Аата: «Саха тылыгар интерактивнай дуоскаба аналлаах соруудахтар», «Литературнай викториналар», «ТОК оонньуулар».

Предмет: саха тыла.

Сыала: саха тылыгар интерактивнай дуоскаба туһанар соруудахтары оноруу, литература уруоктарыгар викторина бэлэмнээһин.

Соруга: - саха тылыгар үөрэнэр программаба сөп түбэһиннэрэн соруудахтары таньы;

- Power Point программаны туһанан соруудахтары оноруу.
- Смарт программанан викториналары оноруу.

Үлэни сырдатыйы: Тема актуальноһа: билигини кэмнэ интерактивнай дуосканы уруокка туһаныы – олох ирдэбилэ.

Тема сонунна: саха тылыгар манньык соруудахтар оноруллубут электроннай пособиелара суохтар.

Билигини кэмнэ саха тылыгар үөрэнээччилэргэ анаан "Дидактической матырыйааллар" пособиелара суоҕа учуутал үлэтин харгыстыыр. Кэлин тахсыбыт "Саха тылыгар" учебниктар эрчиллиилэрэ аҕыйах. Атын предметтэргэ араас электроннай пособиелар, тестэр, тренажердар бааллара, үөрэнээччилэр чинг билиини ылалларыгар, ыарахан да матырыйаалы оонньуу кэриэтэ үөрэтэн түргэнник ылыналларыгар төһүү күүс буолаллара саарбаҕа суох.

5-9 кылааска үөрэнээччилэр лексиканы, фонетиканы, морфологияны, синтаксисы, орфографияны баралларыгар, бу тыл салааларын оҕолор чинник биллиннэр диэн бэрэбиэркэлиир, хонтуруоллуур соруудахтар араастара бэрилиннэ.

Сорудахтар үөрэнээччи билиини кэбэҕэстик ылынарыгар, чинник ингэринэригэр, тылы таба суруйарыгар туһаайылар.

Уруокка учуутал бэйэтэ эрчиллиилэри талан толорторуон сөп. Сорудахтар сана матырыйаалы барбыт кэnnэ чинэтиигэ эбэтэр ылбыт билиини хатылааһынга, хонтуруоллааһынга анааллар. Уруок ханнык баҕар түһүмэҕэр ытыллыан сөп. Үлэ 5-25 мүнүүтэттэн уһаабат. Учуутал үөрэнээччилэри бөлөбүнэн эбэтэр биирдиилээн дуоскаҕа ыныран үлэлэтиэн сөп.

5 кылааска 18 соруудах, 2 тест, 6 кылааска 56 соруудах, 2 тест, 7 кылааска 13 соруудах, 8 кылааска 11 соруудах бэриллэр, 9 кылаас үөрэнээччилэригэр саха тылын үөрөппит, чинчийбит тыл үөрэхтээхтэрин олохторун, үлэлэрин туһунан иһитиннэриилэр, чинэтиигэ тест бэрилиннилэр.

Барыта араас көрүнгөх, таһымнаах 100 соруудах, 5 тест оҕоһулунна.


Эрчиллиилэри харандааһынан бэлиэтиир, суруйар, тыллары сыҕарыгар, араастарынан наардыыр гына тангыллан онорулунна.

Тестэр барбыт билиини чинэтэргэ, хатылыырга анааллар. 3-4 эппиэттэн биир сөп эппиэт бэриллэр. Сыһа эппиэттэр аллара түһэллэр, сөптөөх хаалар. Тестэр 10-чалыы боппуруостаахтар.

2. Үлэ методической ойуулааһына

Боппуруостар "Саха тылын" учебниктарыгар бэриллэр теоретическай матырыйаалларга олобуран оҕоһулуннулар.

Сорудахтары учуутал бэйэтэ уларытыан эмиэ сөп.

Сорудахтарынан үлэ судургу. Хас биирдии эрчиллии соруудаҕа бастаан бэриллэр. Холобур тыллары сааһылаа. Үөрэнээччи харандааһынан эбэтэр илиитинэн тыллары тутан хамсатан сааһылыыр. Харандааһынан суруйар, этии чилиэннэрин тардар. Бэриллибит соруудаһынан тыллары наардыыр. Таба суруйууга соруудахха, суруйуу быраабылатын билбэт буоллаххына, мышкан ханас өттүнэн быраабыла бэлиэни баттыыгын, оччоҕо бу темаҕа сыһыаннаах быраабыла тахсан кэлэр.  бэлиэнэн салгыы кэлэр соруудахха бараһын.

Тескэ слайдка боппуруос тахсар уонна 3 эбэтэр 4 эппиэт вариана тахсар. Биир эрэ вариант эппиэт сөп. Сыыһа эппиэти таллахха, ол вариант хамсаабат. Сөбү таллахха слайдка сөп эрэ вариант хаалар.

Саха тылыгар пособие буоларын быһыытынан, сахалыы дьэрэкээн оһуордарынан кизгэтилиннэ. Хаартыскалар, ойуулар бааллара, анимация туттуллубута кэрэхсэбили үөскэтиэ.

Сорудахтар (тренажердар), тестэр эппиэттэрэ тутта бэриллэр. Тестэр барбыт билиини чинэтэргэ, хатылыырга ананаллар. 3-4 эппиэттэн биир сөп эппиэт бэриллэр. Сыыһа эппиэттэр аллара түһэллэр, сөптөөх хаалар. Тестэр 10-чалыы боппуруостаахтар.

Пособие оҕо үөрэх матырыйаалын кэбэҕэстик ылынарыгар көмө буолар, уруок киэн өрүттээх, интэриэһинэй буоларын хааччыйар. Оҕо айар дьобуруун киэнник туһанарыгар кыах биэрэр.

Учуутал пособие ханнык баҕар чааһын туспа ылан уруокка туттуон сөп.

Оскуолаҕа туттуллар учебниктан уратыта: кини бэйэтигэр элбэх информацияны илдэ сылдыар, хаһан баҕар сана матырыйаалларынан эбиллэ туруоҕун сөп.

Оҕо илэ хараҕынан көрөн өйдөөн хаалар дьобуруун учуоттаан пособие бэриллэр матырыйаала элбэх өгнөөх ойууларынан, хаартыскаларынан тупсарыллына.

Сорудахтар үксүлэрэ Саввинов Н.Е. "Саха тылыгар дидактической матырыйааллар. 4-6 кылаастар" (1986 с.), Н.Д. Дьячковскай, П.С. Афанасьев, Г.Д. Сосин, В.М. Анисимов "Саха тыла. Морфология. 5-6 кылаас" (1985с.), М.А. Черосов, П.П. Барашков "Саха тыла. Синтаксис (1981с.), "Шишигина В.Р., Кузьмина М.П., Кривошапкина В.С. "Оҕо бэйэтигэр туһайыылаах үөрэх", У.Ф. Кондакова "Тыл оонньуута" пособиелартан, И.К. Попов "Сомоҕо домохтор" тылдытыттан, Г.В. Попов "Саха өһүн хоһоонноро" кинигэтиттэн ылылынна.

Бу пособиены уруокка туттарга ирдэнэр: компьютер, интерактивнай дуоска, проектар.

Учуутал уруокка бэлэмнэнэригэр 5-10 мүнүүтэ ирдэнэр.

Учуутал бу сорудахтары уруокка эрэ буолбакка, диринэтэн үөрэтиигэ, саха тылын ыарыҕатар үөрэнээччигэ тус бэйэтин ылан дьарыктыырга, ону таһынан олимпиадаҕа бэлэмнэнэр эбэтэр ГИА, БКЭ туттарар үрдүк кылаас оҕолорун бэлэмнииргэ, урут барбыты хатылыырга туттуон сөп.


Сорудахтар оҕо толкуйдуур, айар дьобуруун сайыннараллар. Сорох боппуруостар оонньуу анаардаах буолан оҕону салгыппат, ыарахан да матырыйаалы чинник билэргэ олуқ буолар. Үөрэххэ интэриэһи тардаллар.

Саха литературатыгар литературнай викториналар, ТОК оонньуулар.

О5о5о литература уроогар кэрэхсэбили үөскэтэргэ, элбэхтик ааҕарыгар көбүлээн, тылын баайын ханатарыгар литературнай викториналары, ТОК оонньуулары онордум. Бу оонньуулары уроокка, кылаас таһынан ытытлар тэрээһиннэргэ туттуохха сеп.

Барыта 10 ТОК оонньуу, 3 литературнай викторина киirdэ. Викториналар Семен Данилов, ини-бии Даниловтаргар, Т.Сметанин олохторугар, айар үлэлэригэр ананар. ТОК оонньуулар тылы сайыннарарга, өс хоһооннору, сомоҕо домохтору, Саха сиригэр биллэр-көстөр дьону билэргэ ананаллар.

Викториналар 5-9 кылаас оҕолоругар ананар.



ТОК

**Толкуйдаа..
Оонньоо...
Кыай.**


Саха кэскилин
тустэспит
Сүдү Киһибит

Саха народнай поэтэ
Семен Петрович
Даниловка
аналлаах оонньоу

ТОК

Толкуйдаа, Оонньоо, Кыай

1 оонньоу



**Толкуйдаа,
Оонньоо,
Кыай.**

Тимофей Сметанин "Күөрэгэй"



Литературнай викторина:

1 соруудах: Суруйааччыга сыһыаннаах тыллары наардаа.
2 соруудах: Айымньы геройдарын таай
3 соруудах: Боһуруостарга эһинтэргэ
4 соруудах: Эргэрбит тыллары таай
5 соруудах: Кроссворд
6 соруудах: Ойуулары сааһылаа.

Тыл баар – бараммат бай

(Интерактивнай оонньоу)

1. Түөлбө тыла	9. Сомоҕо домохтор
2. Эргэрбит тыллар	10. Өс хоһоонноро
3. Харыс тыллар	11. Уларыбат тыллар
4. Кириги тыллар	12. Викторина.
5. Коно, коспүт тыллар	
6. Синонимнар	
7. Антонимнар	
8. Омонимнар	





**Ини-бии
Семен, Софрон Даниловтарга
аналлаах
ТОК
оонньоу**

**Саха тылыгар, литературатыгар соруудахтар,
литературнай викториналар, ТОК оонньуулар**
Оҥордо:С.П. Данилов аатынан Бэрдьигэстээх орто оскуолатын
Учуутала Шамаева М.Е.

<p>Үөскээбит ааттар сыһыарыларын ый</p> <p>1) Өлүктө 2) Нэһилэ 3) Аҕабыт 4) Аҕабын 5) Табыллы 6) Аҕабынча 7) Үтүбүт 8) Өлүктүт</p> <p>- аһын - л - аҕчы - быт - чыч - аҕ - та - ба - быт - аҕыч - лыч - кээч</p>	<p>Өс хоһооннорун ситэр:</p> <p>1 Үөрэх баар - бараммат _____ 2 Күн аайы эбиллибэт _____ ко5үрүүр. 3 Үөрэ5а суох киһи _____ суо5ун кэриэтэ. 4 Үөрэни - сии биир _____ утары эрдинэр кэриэтэ. 5 Күн сири сырдагар, үөрэх - _____ .</p> <p>билии бай кини карах сүрүк</p>	 <h1 style="color: yellow;">ТОК</h1> <p>Толкуйдаа.. Оонньоо... Кыай.</p> <p>Саха кэскилин туэтэснит Сүдү Киһибит</p> <p>Саха народнай поэта Семен Петрович Даниловча анал्लाах оонньоу</p>																
<p>1 оонньоу</p>  <p>Толкуйдаа, Оонньоо, Кыай.</p>	  <p>Инн-бин Семен, Софрон Даниловтарга аналлаах ТОК оонньоу</p>	<p>Тыл баар – бараммат баай (Интерактивнай оонньоу)</p> <table border="0"> <tr> <td>1. Түрэйэ тыла</td> <td>9. Соҕоҕо доһохтор</td> </tr> <tr> <td>2. Эргэрибэт тыллар</td> <td>10. Өс хоһооннор</td> </tr> <tr> <td>3. Харас тыллар</td> <td>11. Уларыйбат тыллар</td> </tr> <tr> <td>4. Кирип тыллар</td> <td>12. Викторина.</td> </tr> <tr> <td>5. Ково, көспүт тыллар</td> <td></td> </tr> <tr> <td>6. Синонимнар</td> <td></td> </tr> <tr> <td>7. Антонимнар</td> <td></td> </tr> <tr> <td>8. Омонимнар</td> <td></td> </tr> </table> 	1. Түрэйэ тыла	9. Соҕоҕо доһохтор	2. Эргэрибэт тыллар	10. Өс хоһооннор	3. Харас тыллар	11. Уларыйбат тыллар	4. Кирип тыллар	12. Викторина.	5. Ково, көспүт тыллар		6. Синонимнар		7. Антонимнар		8. Омонимнар	
1. Түрэйэ тыла	9. Соҕоҕо доһохтор																	
2. Эргэрибэт тыллар	10. Өс хоһооннор																	
3. Харас тыллар	11. Уларыйбат тыллар																	
4. Кирип тыллар	12. Викторина.																	
5. Ково, көспүт тыллар																		
6. Синонимнар																		
7. Антонимнар																		
8. Омонимнар																		